



კენ კიზი

...გუგულის ბუდეზე
სხვა გადაფრინდა

კენ კიზი

...ბუბულის ბუდეზე სხვა გადაფრინდა

Ken Kesey

ONE FLEW OVER THE CUCKOO'S NEST

ინგლისურიდან თარგმნა ზაზა ქილაძემ

© 1962 by Ken Kesey

© გამომცემლობა „დიოგენე“, 2008, 2016

ყველა უფლება დაცულია.

ISBN 978-9941-11-521-9

www.diogene.ge

ვიკ ლოველს,
ვინც მითხრა, ურჩხულები არ არსებობენო
და მერე იმათ ბუნაგში შემოყვანა.

...ერთი მოფრინდა, ერთი გაფრინდა,
გუგულის ბუდეზე სხვა გადაფრინდა.
ხალხური საბავშვო ლექსიდან

ნაწილი პირველი

უკვე გამობრძანებულან.

ჩემზე ადრე ამდგარან თეთრად გამონკეპილი შავი ჯეელები და დერეფანშივე დაცლილან ღამე დაგროვილი სექსუალური ენერჯისგან, სანამ თავზე წავადგები, თვითონვე მოსპობენ კვალს.

სწორედ კვალს შლიან, როცა საძინებლიდან გამოვდივარ. სამივე მოლუშულია, ყველაზე და ყველაფერზე აღრენილი – დღევანდელ დღეზეც, ამ დილაზეც, აქაურობაზეც და აქაურებზეც. ასე აძალღებულეხს, ჯობია თვალში არ შევეჩხირო. ტილოს ფეხსაცმელი მაცვია და მტვრის გორგალივით უხმაუროდ მივიპარები კედელ-კედელ, თუმცა ვის დაემალეები? ჩემს შიშს უცებვე აფიქსირებს ამათი ზემგრძნობიარე აპარატურა და სამივე ერთად, ერთდროულად ატრიალებს ჩემკენ თავს. ბადრიჯნისფერ სახეებზე გამოფატრული რადიოს დამჯდარი ნათურებივით უბჭუტავთ თვალეხი.

„ბელადსაც გაუღვიძია! ცოცხების ბელადს. ადექი, ძველო? ერთი აქეთ გვიკადრეთ, თუ შეიძლება!“

იატაკის მოსანმენდ ტილოს მჩრიან ხელში და წინასწარ შერჩეული, დღეს მოსასუფთავებელი ადგილისკენ მითითებენ. მეც იქით ვაღერებ თავს. ერთი, ვითომ ასაჩქარებლად, ცოცხის გრძელ ხის ტარს მირტყამს უკან.

„ნახე, რა მოცოცხა ცოცხების ბელადმა! შეხედავ, მთასავითაა ეს ჩემისა, ამ კარებში ვერ შემოეტევა, არადა, დებილი ბავშვის ტვინი არა აქ თავში, რაც გინდა დაავალე...“

უჯიგროდ იცინიან. მერე მესმის, შეთქმულებივით თავებ-მიტყუებულები როგორ ჩურჩულებენ რალაცას ჩემს ზურგს უკან. გაბმულად ზუზუნებენ შავი მანქანები – სიკვდილზე, სიძულვილზე, საავადმყოფოს ათას სხვა საიდუმლოზე. ძალადაც არავინ მაგდებს, ფეხებზე კიდათ, მეც მესმის თუ არა აქაური სიძულვილის საიდუმლოებები. ყრუ-მუნჯად მთვლიან და იმიტომ. ყველას ყრუ-მუნჯი ვგონივარ. იმდენი ეშმაკობა კი შემრჩა, ყრუ-მუნჯად გავასალო თავი ამ დამპალ ქვეყანაში. სხვა აბა რაში გამომადგება ჩემი სანახევროდ ინდიელობა, ცოტა თუ არ მოვიტყუე და ვიეშმაკე?! ხოდა მეც ვეშმაკობ და ეს მშველის, კაი ხანია უკვე.

ზუსტად ჩვენი განყოფილების კარებთან ვაპრიალებ იატაკს, საკეტში გასაღები რომ გაიჩხაკუნებს – მთავარი ექთანია, ვიცი, გასაღების ხმაზე ვცნობ, ასეთი ხმით მარტო იმის გასაღები ტრიალდება საკეტში. რბილად, სწრაფად, საქმიანად. დიდი ხანია, ისაა ამ განყოფილების კლიტემპყრობელი. უხმაუროდ შემოსრილდება კარებში, სუსხს შემოიყობებს და კარს ზურგს უკან კეტავს. მერე ერთხელაც ეხებიან იმისი თითები სლიპინა ფოლადს – ფრჩხილებიც ტუჩების ფერი აქვს: უცნაურად ნარინჯისფერი, გავარვარებულ რკინასავით. ვერც მიხვდები, ძალიან ცივი ფერია თუ ძალიან ცხელი, როცა ხელით გეხება ხოლმე.

მონწული ჩანთა უჭირავს, ზუსტად იმის ცალი, ამკვას ტომის ინდიელები რომ ყიდიან შარაგზეზე აგვისტოს ხვატსა და პაპანაქებაში, კანაფის სახელურიანი და დიდნაჩვრეტებიანი. ისე, შესახედად ხელოსნის აბგასაც გავს. რაც აქა ვარ, სულ ამ ჩანთას დაათრევს და მშვენივრად ვიცი, შიგ რაც უნყვია: არავითარი პუდრი, პომადა ან რამე სხვა ქალური სისულელე – ჭანჭიკები, კბილანები, პატარა პრიალა ქლიბები, ფაიფურივით თეთრად მოციმციმე პანანინა აბები, პინცეტები, ნემსები, სპილენძის მავთულის გორგალი... მოკლედ, ყველაფერი, რაც მორიგეობისას დაჭირდება და გამოადგება. გვერდით ჩამივლის და ოდნავშესამჩნევად მიკრავს თავს. მე ჩემს გრძელტარიან ცოცხს მივყვები კედლისკენ, თან ვიღიმები, ვცდილობ თვალებში არ შევხედო, სულაც დავხუჭო თვალები – იქნებ ასე

მაინც მოვატყუო როგორმე იმისი შეუმცდარი აპარატურა: თვალები თუ დახუჭე, ბევრს მაინცდამაინც ვერაფერს შეგატყობენ.

მოფარებულში შეყუყულს მესმის, როგორ მიწკაპუნებენ კაფელის იატაკზე რეზინის ქუსლები. მოწნული ჩანთაც საქმიანად მიჩხარუნებს, ნაბიჯების რიტმში, ვიდრე დერეფანს ჩაათავებს. გახევებული მიაბიჯებს. თვალს რომ ვახელ, უკვე დერეფნის ბოლოშია, საცაა ექთნების სამორიგეოში შეუხვევს და შუშის კედლის იქით თავის მაგიდას მიუჯდება. სარკმელთან მოკალათებული წვრილწვრილად ჩაანკინკებს დავთარში ყველაფერს, რაც მომდევნო რვა საათის განმავლობაში დღის პალატაში მოხდება. სახეზე აწერია, თავისთვის რალაც ძალიან სასიამოვნოზე და შვებისმომგვრელზე ფიქრობს.

მერე... მერე უკვე შავტუხა ჯელებსაც ამჩნევს. ისევ წელანდელივით დგანან, თავებმიტყუბებულები. ისევ ბუტბუტებენ ძველებურად. იმის შემოსვლა არც გაუგიათ. ახლა კი გრძნობენ დაჟინებულ მზერას, მაგრამ რალა დროსია! მეტი ჭკუა უნდა ეხმარათ, სადმე სხვაგან უნდა ეჩურჩულათ, რამ დაავინყათ, ვისი მორიგეობის დრო მოდიოდა! შავი სახეები ერთმანეთს სცილდებიან, შეცბუნებულები შორიშორდებიან. ქალი კი იფხორება, იფოფრება, შორიდანვე თვალებით ჭამს დერეფნის ბოლოს მახეში გაბმული მხეცებივით მიყუყულებს, იცის, რაზეც ჩურჩულებდნენ და უკვე ცოფებს ყრის, თავს ველარ ერევა. ისეთი გაცოფებულია, ერთი სული აქვს ნაკუნ-ნაკუნ დაფლითოს შავი ნაბიჭვრები. ნელ-ნელა სივდება სიბრაზისგან, ისე იბერება, თეთრი ხალათი ზურგზე ასკდება. მკლავებსაც იმოდენაზე შლის, ხუთი-ექვსჯერ შემოანვდენს სამივეს ერთად. თან აქეთ-იქით იყურება, აქეთ-იქით ატრიალებს უშველებელ თავს. ჯერ არავინ ამდგარა, ჯერ ვერავინ ვერაფერს დაინახავს. მარტო ყრუ-მუნჯი ბრომდენი, ბებერი ნახევრად ინდიელი მენაგვე ამოფარებია თავის ცოცხს, სადღაც, შორს... ეგ გინდ ყოფილა, გინდ არა. ხოდა, ქალიც ბოლომდე იგიჟებს თავს, ბოლომდე ყვება სიბრაზეს. დახატული ღიმილი სიფათზე გადაგლესია, თამამად აჩენს ავად დაკრეჭილ კბილებს და სულ უფრო და უფრო იბერება, სივდება, იზრდება,

დიდდება, ლამის ტრაქტორისხელაა უკვე, ტრაქტორით ხრჩოლავს და მეტისმეტი ჯაფით დაქანცული ძრავას დამწვრის სუნს აფრქვევს ირგვლივ. სუნთქვაშეკრული ვფიქრობ, ღმერთო, გვიშველე, ეხლა კი ნაღდად დაერევიან, ნაღდად ბოლომდე ნებაზე მიუშვებენ ყელში ამოსულ, მოყირჭებულ სიძულვილს და მანამდე დაფლეთენ ლუკ-მა-ლუკმა ერთმანეთს, სანამ აზრზე მოვლენ რას აკეთებენ-მეთქი!

საცაა, გაშლილ მკლავებს შემოხვევს სამივეს. ისინიც, ცხადია, მხოლოდ და მხოლოდ თავდაცვის მიზნით, თავ-თავიანთ ცოცხებს და ჯაგრისებს იმარჯვებენ, თუ რამეა, მუცელში რომ აძგერონ ქვევიდან. არადა, ბედად, ნელ-ნელა პაციენტებიც გამოდიან საძინებლიდან, მართალია, ჯერ ვერ ხვდებიან რა ხდება, რა ხმაურია, მაგრამ ქალი მაინც იძულებულია ერთხელ კიდე იცვალოს ნირი, ერთხელაც შეინიღბოს და დროზე დამალოს ჭემმარიტი, საზიზღარი სახე. მოკლედ, პაციენტები თვალების ფშენეტას რომ მორჩებიან და თანდათან ხმაურის მიზეზშიც გაერკვევიან, მათ წინ ისევ ჩვეულებრივად მოლიმარი მთავარი ექთანი დგას, ჩვეულებრივად მშვიდი და უდრტივნველი, უკვე დედამშვილურად მოძღვრავს შავტუხა ჯეელებს, ამ ორშაბათ დილას, ახალი კვირის დამდეგს, აქ ყურყუტს და ჭორობას ის გირჩევნიათ, საქმეს მიხედოთო...

„...ორშაბათი მძიმე დღეა, ხომ იცით, ბიჭებო...“

„დიახ, მიზ რეჩიდ...“

„...დილაობით უამრავი საქმე გვიგროვდება, თქვენს გასაკეთებელს ვინ გააკეთებს? ჰოდა, თუკი რალაც ძალიან სერიოზული სალაპარაკო არა გაქვთ...“

„დიახ, მიზ რეჩიდ...“

ქალი ჩუმდება და შორიახლოს შეჯგუფულ პაციენტებს, ჩანთ-ლებული, შეშუპებული, ნამძინარევი თვალებით რომ მისჩერებიან, მისალმების ნიშნად უქნევს თავს. თითოეულს ცალ-ცალკე. ნაცნობი, ავტომატური, ჩვეულებად ქცეული მოძრაობით. გლუვი, სწორი, ძვირფას თოჯინასავით უზადოდ ნაკვეთი სახე, პაჭუა ცხვირი და პატარა, მოვარდისფრო ნესტოები აქვს, კანი კი ხორცისფრად შელებილ მინანქარს მიუგავს, თითქოს რძიანი ყავის ფერიც გადაკ-

რავს ოდნავ, და ბავშვის ლურჯ თვალებს აყუყუნებს – მოკლედ, ყველაფერი შესანიშნავად ესადაგება ერთმანეთს, თუკი ტუჩებისა და ფრჩხილების ფერს და, რაც მთავარია, მკერდის ზომას არ მივიღებთ მხედველობაში. ეტყობა, შემქმნელებმა რალაც შეცდომა დაუშვეს, როცა სხვა მხრივ ყოვლად ნორმალურ ნაკეთობას ეს უშველებელი დედაკაცური ძუძუები მიამაგრეს. ამ ამბავს თვითონაც ძალიან მწარედ განიცდის და საერთოდ თუ უჭირს რამე, სწორედ ამ მწარე განცდის დამალვა უჭირს.

დერეფანში გამოსული პაციენტები ჯერაც ძველებურად დგანან, ერთი სული აქვთ გაიგონ, მაინც რატომ დაცოფა მთავარმა ექთანმა შავი ბიჭები, ქალს კი უცებ მე ვახსენდები და ამბობს: „ჰოდა, რაკი ორშაბათია, მოდით, ახალი კვირა ერთი კარგი, კეთილი საქმით დავიწყოთ, ბიჭებო – მისტერ ბრომდენი გავკრიჭოთ საუზმემდე. ასე აჯობებს, თორემ ხომ იცით, რა ზედახორაცაა სადალაქოში საუზმის მერე. ბარემ მოვითავოთ ეს საქმე, ოღონდ ჯერ მოვიფიქროთ, როგორ ავიცილოთ თავიდან ერთგვარი... ეეე... უსიამოვნება მისტერ ბრომდენის მხრიდან. აბა, რას იტყვით?“

სანამ ვინმე ჩემკენ გამოხედვას მოასწრებდეს, საკუჭნაოს წყვილადმი ვყვინთავ, სიბნელეში ვიძირები, ზურგს უკან მაგრად ვიხურავ კარს და სუნთქვაშეკრული, გატრუნული ვდგავარ. უზმოზე გაკრეჭაზე უარესი არაფერია. თუ კუჭში რამის ჩაშვება მოასწარი, უფრო ძლიერიც ხდები და უფრო ფხიზელიც, ველარც კომბინატელი ნაბიჭვრები შემოგაპარებენ რამე ეშმაკის მანქანას ელექტროსაპარსის მაგივრად. აი, როცა საუზმემდე გპარსავენ – დილის შვიდის ნახევარზე, ერთიანად თეთრ, თეთრპირსაბნებიან ოთახში, სადაც ჭერში დატანებული გრძელი ნათურები ნებისმიერ ჩრდილს სპობენ და ყოველი მხრიდანაც სარკეებში შეტყუებული, უამრავი აკივლებული სახე მოგჩერებია – მაშინ ნამდვილად ვერაფერი გიხსნის ამათი კლანჭებიდან.

გასუსული და გაფაციცებული საკუჭნაოში ვიმალები, სიბნელეში ჯერ მარტო ჩემივე გულისცემა მესმის, ძალიან მინდა არ შემემინდეს, ვცდილობ, ფიქრში სადმე სხვაგან გადავბარგდე – ნარსული გავიხსე-

ნო, ჩემი სოფლის ამბები, დიდი მდინარე ქალამბია, ის დრო, მე და მამა დალეზის მახლობლად, კედრების ქალაში ჩიტებზე რომ ვნადირობდით... ოღონდ ახლაც, როგორც ყოველთვის, როცა წარსულში გადასახლებას და თავის შეფარებას ვცდილობ ხოლმე, აქაური შიში მაინც ახერხებს მახსოვრობაში შემოჟონვას. ტანით ვგრძნობ, როგორ მოუყვება დერეფანს დაგვაჯული შავი ბიჭი და ყნოსვით დაეძებს ჩემს შიშს. დაბერილი ნესტოები შავ ძაბრებს მიუგავს, ხარბად ისრუტავს ჰაერს და ტანთან შეუსაბამო უშველებელ თავსაც აქეთ-იქით ატრიალებს გაუჩერებლად, ერთბაშად და ერთიანად უნდა შეისრუტოს მთელი განყოფილების შიში. უკვე სცემს ჩემი სუნიც, მესმის როგორ აქსიტინებს ცხვირს. სად დავიმაღე, არ იცის, მაგრამ სანადიროდ გამოსული, საკუთარ ყნოსვას ბრმად ენდობა. ვცდილობ არ გავინძრე...

(არ გაინძრეო, მეუბნება მამა, ძალღმა სადღაც ძალიან ახლოს იყნოსა ჩიტიო. ერთი დალეზელი კაცისგან ვითხოვეთ პოინტიერი. ჩვენი სოფლის ქოფაკები ძაღლების სათვალავში არც ითვლებიან, მამა ამბობს, თევზის შიგანს ჭამენ და იმიტომ არ უქნია ღმერთსო; ამ ძაღლს კი, ამას „ინტიქტი“ აქვსო! ხმას არ ვიღებ, არადა უკვე ვხედავ ჩიტს ზევით, კედრის ფოთლებში, მოზუზულს, ბუმბულის ნაცრისფერ ბლუჯად ქცეულს. ძაღლი კი ხეს ურბენს გარშემო გიჟვით, იმდენი სუნი სცემს ერთბაშად, საკბილოს მიგნება უჭირს. სანამ ტოტზე გაუძმრევლად ზის, ჩიტს არაფერი ემუქრება. კარგა ხანსაც იკავებს თავს, მაგრამ ძაღლი დაულალავად იყნოსავს ჰაერს და დაულალავად უვლის და უვლის გარშემო ხეს, სულ უფრო და უფრო ხმამაღლად ყეფს და უფრო და უფრო ახლოვდება. ბოლოს ჩიტიც ველარ ითმენს, ფრთხილებს, ფრთას შლის, ტოტიდან ფრინდება და პირდაპირ მამაჩემის საფანტს ეხლება მკერდით).

სამში ყველაზე დაგვაჯული შავი ბიჭი და ძაღლებიდან ერთ-ერთი მანამდე მიჭერენ, სანამ საკუჭნაოდან გამოსული ათიოდენ ნაბიჯის გადადგმას მოვასწრებდე, მიჭერენ და პირდაპირ სადალაქოში მიმათრევენ. არც ვიბრძვი და არც ხმას ვიღებ. თუ იყვირე, კიდე უარესი დღე დაგადგება. მეც თავს ვიკავებ, მანამდე, ვიდრე საფეთქლებს მოადგებიან. ჯერ არ ვიცი, მართლა ეშმაკის მანქანაა

თუ საპარსი, ოღონდ უკვე საფეთქლებს მოადგნენ და რალა დროს თავის შეკავებაა! უკვე ზედმეტია ნებისყოფაზე ლაპარაკი. ნებისყოფა კი არა... ღილაკს დააჭირეს და – საჰაერო განგაში, საჰაერო განგაშიო – აკივლდა მანქანა, მეც ისეთ ხმაზე ამაკივლა, სხვა ხმა საერთოდ აღარც არსებობს ირგვლივ. ყურებზე ხელბეჭდები, ყველანი მე მიყვირიან შუშის კედლების იქიდან, გარშემო აყვირებული სახეები ტრიალებენ, არადა ყელიდან ხმა არ ამოსდით, უხმოდ ყვირიან. ჩემი ხმა ისრუტავს ყველა სხვას. ისევ ჩართეს ნისლის მანქანა და ისიც რალაც ცივს და მოხდით რძესავით თეთრს მათოვს თავზე, სქელს და ბლანტს, ძალით რომ არ მაკავებდნენ, დავიმალებოდი კიდევ შიგ. ცხვირნინ ვერაფერს ველარ ვხედავ ამ ნისლში და საკუთარ ღმუხვშიც მარტო მთავარი ექთნის ყიჟინა და ბრძანებები მესმის – დერეფანს მოუყვება და მოწნული ჩანთით გზიდან იშორებს პაციენტებს. მესმის, როგორ ახლოვდება, არადა გაჩუმებაც ვერ მომიხერხებია. ვლრიალებ და ვლრიალებ, იქამდე, სანამ თავზე არ დამადგება. აქეთ-იქიდან მაკავებენ, ის კი მოწნულ ჩანთას მთელი ავლადიდებიანად პირში მჩრის და ცოცხის ტარით აწვება.

(ნისლში გულგახეთქილი ძალი ყეფს, დამფრთხალი და დაბნეული დარბის უაზროდ, რადგან დანახვით ვერაფერს ხედავს. მინაზე მისივე დატოვებულის გარდა სხვა არავითარი კვალი არ ჩანს, ხან აქეთ მოაბრუნებს გათოშილ წითელ რეზინის ცხვირს, ხან იქით, მაგრამ თავისივე შიშის სუნის მეტს სხვა სუნს ვერ გრძნობს, მარტო ეს სუნი უმდულრავს და უთუთქავს გულ-მუცელს). მეც ასე დავიმდულრები და დავითუთქები, როცა ბოლო-ბოლო ყველაფერს მოვყვები – საავადმყოფოზე, მთავარ ექთანზე, ჩვენს ბიჭებზე და მაკმერფიზე. იმდენხანს ვიყავი ჩუმად, სათქმელი ნიაღვარივით გადმოსკდება და მსმენელიც იფიქრებს, ღმერთმანი, ნამდვილად ბოდავს, ელანდება ალბათ რალაც, თორემ ასეთი საშინელება როგორ მოხდებოდა, სიმართლის კვალობაზე ეს ყველაფერი მეტისმეტად საზარელიაო! თქვენი ჭირიმე!.. ამ ამბებზე ფიქრით ჯერაც არეული მაქვს ტვინი. იცოდეთ, რასაც ვიტყვი, გინდაც არ მომხდარიყო, მაინც წმინდა წყლის სიმართლეა.

როცა ნისლიც იფანტება და ცოტა თვალშიც ვიხედები, უკვე დღის პალატაში ვზივარ. ამჯერად დასაშოკში აღარ წაფუყვანივართ. მახსოვს, როგორ გამათრიეს სადალაქოდან და იზოლატორში ჩამკეტეს. ოლონდ ჭამა მოვასწარი თუ ვერა, ეგ აღარ ვიცი. სხვა დროსაც დავუმწყვედევივართ დილაობით ასე, უზმოზე, მერე საუზმის ნარჩენები შავებს მოაქვთ ხოლმე პირდაპირ იზოლატორში – ვითომ ჩემზე ზრუნავენ, არადა ყველაფერს თვითონ თქვლევენ. სანამ სამივე მუცელს ამოიყორავს, მე ფსიქით აქოთებულ ლეიბზე ვაგდივარ და ვხედავ, როგორ აკრიალებენ ერბოკვერცხიან თეფშს გახუხული პურით. ქონის სუნი მცემს და პურის ხრაშა-ხრუმი მესმის. ზოგჯერ ხელს გაყინულ, უმარილო ფაფასაც გამოაყოლებენ ხოლმე და აი იმას კი დაუნანებლად მატენიან, ძალით მწრიან პირში.

დილა ბუნდოვნად მაგონდება. ისე გამჭყიპეს რალაც საზიზღრობით, რასაც თვითონ წამალს ეძახიან, სანამ განყოფილების კარის ჯახუნს არ გავიგონებ, აზრზე ვერც მოვდივარ. რახან კარს აღებენ, უკვე რვა საათიც შესრულებულა, თურმე მთელი საათ-ნახევარი ვეგდე გაყინულ-გათიშული იზოლატორში და ტექნიკოსებსაც თავისუფლად შეეძლოთ, მობრძანებულებიყვნენ და ისე ჩაემონტაჟებინათ ჩემთვის ყველაფერი, რასაც მთავარი ექთანის უბრძანებდა, ბაიბურშიც არ ვიქნებოდი.

დერეფნის ბოლოს, განყოფილების კართან, რალაც ხმაური ისმის, თუმცა მე იქაურობას ვერ ვხედავ. კარს პირველად რვაზე

ალებენ, მერე კი დღის განმავლობაში ათასჯერ იღება და იკეტება, ჭრრრ, ჯახ, ჭრრრ, ჯახ. ყოველ დილით, ნასაუზმეზე, როცა დღის პალატაში კედლებთან ჩაგვამწკრივებენ და რებუსებს მოგვაჩიჩებენ ხოლმე, ყური სულ კარებისკენ გვიჭირავს, აბა ერთი როდის გაჩხაკუნდება საკეტში გასაღებო, ველოდებით, ვინ გვესტუმრება. აბა, სხვა რა საქმე გვაქვს?! კართან ხან საავადმყოფოში მუდმივად მცხოვრები ერთ-ერთი ახალგაზრდა ექიმი გამოჩნდება – ადრიანად ამდგარი ხარბად გვაკვირდება, აინტერესებს, როგორი სანახავები ვართ მედიკამენტების მიღებამდე, ანუ, აქაურ ენაზე თუ ვიტყვით, „მემი“-მდე; ზოგჯერ ცოლი ესტუმრება ვინმეს, მაღალ ქუსლებზე შემდგარი, მუცელზე მთელი ძალით საჩუქარმიჭერილი, ზოგჯერ კი დანყებითი სკოლების მასწავლებლების გუნდი, რომელსაც ექსკურსიაზე მუდამ ის შტერი მოუძღვება, თავისი ჭკუით საზოგადოებასთან ურთიერთობის საქმეებს რომ განაგებს: გაუთავებლად უტყაპუნებს ერთმანეთს ნამიან ხელისგულებს და სულ იმას გაიძახის, როგორ უხარია, რა კმაყოფილი და ბედნიერია, ფსიქიატრიულმა საავადმყოფოებმა ერთხელ და სამუდამოდ რომ დაგმეს და უარყვეს ყოველგვარი დრომოჭმული სიმკაცრე. „ხედავთ არა, რა გულითადი ატმოსფეროა?“ აქეთ-იქით დააპრონიანებს ყოველი შემთხვევისთვის ერთმანეთს მიკრულ სკოლის მასწავლებლებს და ხელებს ატყაპუნებს. „ძველი დროის გახსენებაზე ტანში მზარავს, მაშინდელი ჭუჭყის, უვარგისი საქმლის და, დიახ, ქალბატონებო, თქვენ წარმოიდგინეთ – სისასტიკისაც; ახლა ვრწმუნდები, ჩვენს კამპანიას ფუჭად არ ჩაუვლია!“ სულერთია, ვინც არ უნდა შემოდგას პალატაში ფეხი, იმედი მაინც გვიცრუვდება, მაგრამ სხვა მხრივ თუ შეხედავ კაცი, რაღაც შანსიც ყოველთვის რჩება და, მართლაც, საკეტში გასაღების გაჩხაკუნებისთანავე ყველა თავი ერთდროულად, ერთ თოკზე გამობმულივით კარისკენ მიტრიალდება ხოლმე.

ამ დილით კი საკეტები რაღაც უცნაურად ჟღერიალებენ; კარებთან ჩვეულებრივი სტუმარი არ უნდა იდგეს. მთელ დერეფანში ისმის მიმღების სანიტრის გაღიზიანებული და მოთმინებადაკარ-

გული ხმა – ახალი მოვიდა, მოდით, ხელი მომიწერეთო – და შავი ბიჭებიც იქით მიიჩქარიან.

ახალი. ყველა თავს ანებებს ბანქოს და „მონოპოლიის“ თამაშს, ყველა კარისკენ ტრიალდება. მე ასეთ დროს, როგორც წესი, დერეფანში ვარ ხოლმე, იატაკს ვგვი და პირველი ვხედავ, ვინ მოყავთ. მაგრამ დღეს, იცით უკვე, მთავარმა ექთანმა ათასი ფუთი საზიზღრობით გამჭყიპა და სკამიდან წამოწევის თავიც არა მაქვს. არადა, წესით, ყველაზე ადრე უნდა დამენახა, როგორ შემოიძურნებოდა კარში ახალი, კედელ-კედელ როგორ შემოიპარებოდა, მერე შეშინებული აიტუზებოდა, სანამ შავი ბიჭები მიმღების სანიტარს ქალაღებზე ხელს მოუწერდნენ და საშხაპეში უკრავდნენ თავს, გააშიშვლებდნენ, აკანკალებულს მოფრიალებულ კართან მიატოვებდნენ და თვითონ კბილებგადმოყრილები დაინყებდნენ დერეფანში აღმა-დაღმა სირბილს ვაზელინის საძებნელად. „ვაზელინი გვჭირდება,“ ეუბნებიან ხოლმე ასეთ დროს მთავარ ექთანს, „თერმომეტრისთვის“. ქალი ჯერ თვალებით დაბურღავს სამივეს რიგრიგობით, და – დარწმუნებული ვარ, გჭირდებათო – პასუხობს ბოლოს. არც ვაზელინს ამაღლის, იმოდენა ქილას იმეტებს, სულ ცოტა, გალონი ვაზელინი მაინც იქნება შიგ. „ოღონდ, გაფრთხილებთ, ბიჭებო, ყველა ერთად ნუ შეგროვდებით“. მერე ორი, ანდა სულაც სამივე ერთად საქმიანობს ხოლმე საშხაპეში, ახალმოყვანილს არ აკლებენ ყურადღებას, თერმომეტრს ცხიმში ატრიალებენ, სანამ ცერისსიმსხო ფენით არ დაიფარება, და თან ღიღინებენ – „ააიი ეგრე, ჩემი ბიჭი, აააიი ეგრე!“ ბოლოს კარს კეტავენ და ყველა ონკანს ერთად ხსნიან, ვერაფერი რომ ველარ გაიგონო მწვანე კაფელზე წყლის ბოროტი შხუილის მეტი. ხშირად იქვე, შორიახლოს ვტრიალებ და ასეთ რამეებს კარგად ვხედავ.

დღეს დილით კი იძულებული ვარ სკამზე ვიჯდე, მხოლოდ შორიდან ვუგდებ ყურს, როგორ მოყავთ ახალი. და მაინც, თუმცა ჯერ ვერ ვხედავ, უკვე ვიცი – ჩვეულებრივი პაციენტი არ უნდა იყოს. კედელ-კედელ ქურდული ნაბიჯების ხმა რაღაც არ ისმის და როცა საშხაპეზეც გადაუკრავენ სიტყვას, ემორჩილება კი არა, კი

ბატონო, კი არ კნავის გაპარული, ხმამაღლა, ცოტა თავხედურადაც პასუხობს – ძმურად, შემეშვით, ისედაც სუფთა ბიჭი ვარო.

„ჯერ ნუხელ გამახვანჩალეს ციხეში, მერე დილასაც გადამავლეს სასამართლოში წყალი. ონკანი რო გაჩითულიყო, მაზიანი, ტაქსშიც გამომბანდნენ ყურებს. დედას გეფიცვებით, კურორტის გამოცვლას დამიპირებენ თუ არა, ეტყობა მაგრად უნდა გამხეხონ – ჯერ წინასწარ, მერე გზაში და ბოლოს ახალ ადგილზეც. ისეთ დღეში ჩამავდეს, წყლის დანახვაზე ეგრევე ჩემი ხაბაკის მოგროვებას ვიწყებ. ნუ გამიხურე მაგ შენი თერმომეტრით, სემ, ერთი ნუთი მაცალე, ახალი ბათი დავათვალიერო. აქამდე რაღაც ვერ მოვახერხე ფსიქოლოგიის ინსტიტუტში მოხვედრა.“

პაციენტები გაშტერებულები უყურებენ ერთმანეთს, მერე ისევ კარისკენ, ამ უცხო ხმისკენ ატრიალებენ თავებს. წესით, ასე ხმამაღლა არ უნდა ლაპარაკობდეს, მით უმეტეს, როცა შავი ჯეელებიც იქვე დგანან. ხმა სადღაც მალლიდან ისმის, თითქოს შავი ბიჭების თავზემით მოცურავს და ქვევით დარჩენილებს ჩამოსძახის. ხმით თუ იმსჯელებ, კაი მოხეული ტიპი ჩანს. მესმის, როგორ მოაბიჯებს დერეფანში და სიდიდე სიარულზეც ეტყობა, ცხადია, არ მოიპარება – ფეხსაცმლის ქუსლებზე რკინის ნალები აქვს დაკრული და ცხენივით მობაკუნებს. მერე კარებშიც გამოჩნდება, ჩერდება, ცერებს ჯიბეებში იყოფს, ილაჯება, დგას და ჩვენებიც ყველანი მოჯადობულებივით შესცქერიან.

„დილა მშვიდობისა, ძმებო.“

ჭერში ყველანმინდას დლიდან დარჩენილი ქალაღდის ლამურა კიღია; ხელს იწვდენს, წკიპურტს ურტყამს, აბზრიალებს.

„რას იტყვით, შემოდგომის მშვენიერი დღეა, არა?“

ცოტათი მამასწაირად უქცევს, მამასავით ძლიერი და ჯიგრიანი ხმა აქვს, მაგრამ მამას მაინც არ გავს. მამა წმინდა წყლის ქალამბიელი ინდიელი იყო – ბელადი, მაგარი და თოფის კონდახივით მზინავი. ეს ნითურია, გრძელ, ნითურბაკენბარდებიანი, ქუდის ქვეშ აწენილი, დიდი ხნის გასაკრეჭი კულულები მოუჩანს. მამა თუ მაღალი იყო, ეს ჩადგმულია, რალაცნაირად განიერი – ყბებიც განიერი აქვს, მხრებიც

და მკერდიც, სახეზე ფართო ღიმილი გადაფენია და თეთრი კბილები უელავს. არა, მამას არ გავს, სხვანაირად მაგარია, ბეისბოლის ბურთივით. მაგარი და მკვრივი გაცვეთილი ტყავის ქვეშ. ცხვირზე და ყვრიმალზე ნაიარევი გასდევს, ეტყობა, ვილაცამ ხოშიანად დაადო ჩხუბში, ნაკერები ჯერაც არ მოუხსნიათ. დგას და იცდის. როცა რწმუნდება, ამათ კრინტს ვერ დავაძვრევიწებო, ეცინება. ვერავინ იტყვის, რა აცინებს; სასაცილო ნამდვილად არაფერი ხდება. არადა, ამის სიცილი საზოგადოებასთან მოჟღურტულე ქლიავის სიცილსაც არა გავს, ლალია, თამამი, თავისუფლად მოდის ღონიერი ყელიდან და ფართოდ მოლიმარი პირიდან, ტალღა-ტალღა ვრცელდება მთელ ოთახში, სულ უფრო და უფრო შორს, სანამ რიგრიგობით ოთხივე კედელს არ მიეხლება. ჩვენი კოტიტა ჭკუისკოლოფივით არ იცინის. მაგდენი კი მესმის. უცებ ვხვდები, ამდენი წელიწადია სიცილი პირველად გავიგონე-მეთქი.

დგას და გვიყურებს, ტერფებზე ირწევა წინ და უკან, თან იცინის, არ ჩერდება. ცერები ჯერაც არ ამოულია ჯბებებიდან, დანარჩენ თითებს კი მუცელზე ითამაშებს. ვხედავ რამოდენა, როგორი დაჩეხილი ხელები აქვს. ახალმოსულის იერმა და სიცილმა განყოფილებაში ყველას – პაციენტებსაც, პერსონალსაც, სუყველას – ენა ჩაუგდო. არც იმის გაჩუმებას ცდილობს ვინმე და არც კრინტის დაძვრას აპირებს. ბოლოს თვითონვე ბეზრდება სიცილი, ცოტა ხნით ისვენებს და პალატაში შემოდის. თუმცა სიცილის გამოძახილი ახლაც ტრიალებს მის გარშემო, როგორც ხმა ტრიალებს ხოლმე დიდი, ეს-ესაა დადუმებული ზარის ირგვლივ. სიცილის კვალი ჩარჩენია თვალბეჭდით, ღიმილშიც, ყოყორობაშიც, ლაპარაკშიც.

„გვარად მაკმერფი გახლავართ, ძმებო, რ. პ. მაკმერფი, თავგადაკლული და გამოუსწორებელი მოთამაშე.“ თვალს გვიკრავს და რომელიღაც სიმღერის ნაწყვეტს ღლიწებს: „...ადმე კარტს თუ ნავაწყდი... ფულზე უკან არ ვიხევ,“ ისევ ეცინება.

ზანქოს სათამაშო მაგიდას უახლოვდება, ერთ-ერთი მწვავეს კარტს ზორბა, მძიმე თითით პირადმა აბრუნებს, აღმაცერად დასცქერის და თავს აქწევს.

„დაახ, ბატონებო, მეც სწორედ ამიტომ გეახელით – ხალისი და მხიარულება არ მოვაკლო თქვენისთანა ჩიტუნებს. პენდლტონის კოლონიაში კაციშვილი აღარ დარჩა, ჩემი ცხოვრებისთვის რამე აზრი მიეცა, ხოდა, მეც, ასე ვთქვათ, გარემოს გამოცვლა მოვითხოვე. ახალი სისხლი მჭირდებოდა. ერიჰააა, ნახეთ ერთი, ამ ჩიტუნას კარტი როგორ უჭირავს, ბრმა დაინახავს, ძმაკაც! ჩემმა მზემ, ბეკეკებივით გაგკრეჭთ, საყვარლებო!“

ჩესვიკი თავის კარტს ერთად აქუჩებს. წითურთმიანი ხელს უწვდის.

„სალამი, ძმაო! რას თამაშობთ? ათასს? მეც არა ვთქვი, კარტს რატო არ მალავენ-მეთქი. ნესიერი კარტი არა გაქვთ? ეგ არაფერი, არ ინერვიულოთ, კიდე კაი, ჩემი გამოვაცოლე ხელს, სხვა მხრივაც ერთ რამედ ღირს – სურათები ნახეთ, სურათები! ყველა სხვადასხვა-ნაირია. ორმოცდათორმეტი პოზა!“

ჩესვიკს ჯერ საერთოდ ისედაც გადმოცვენაზე აქვს თვალები და კარტზე დახატული სურათები მთლად ბოლოს უღებს.

„კარგი, ხო, დანყნარდი, ნუ დალაქავ; დროის მეტი რა გვაქვს?! დავჯდეთ და ვითამაშოთ. ამნაირი კარტით თქვენთან თამაში იმიტომაც მანყობს, საუკუნე გავა, სანამ ფერებს მაინც გაარჩევთ ზედ.“

პატიმრის შარვალ-ხალათი აცვია, მზით გახუნებულ ტანსაცმელს უკვე მოხდელი რძის ფერი დასდებია. მინდორში დიდხანს მუშაობისგან თვითონაც ხარის სისხლისფრად გარუჯვია სახე, კისერი და მკლავები. ხშირ თმამი მოტოციკლისტის ქუდი გაბლანდვია, შავ ფისტონს გავს, მკლავზე ტყავის ქურთუკი გადაუგდია, მალაყელიანი, ნაცრისფერი და დამტვერილი ფეხსაცმელები იმსიმძიმე ჩანს, მტერს მოსცხო ნიხლი, ნაკერავზე გაარღვევს კაცს. ჩესვიკს თავს ანებებს, ქუდს იხდის, ბარძაყზე იტყაპუნებს და მტვრის ბუქს აყენებს. ერთ-ერთი შავი ბიჭი ჯერაც უტრიალებს თავისი თერმომეტრით, მაგრამ ახალი შავი ჯეელებისთვის იოლი საკბილო არ ჩანს, მეტისმეტად მკვირცხლია საამათოდ. შავი ბიჭი თერმომეტრის დასამიზნებლად მოემზადება თუ არა, ისიც ზუსტად მაშინ მოწყდება ხოლმე ადგილს, ხან ერთ მწვავეს მიეჭრება, ხან მეორეს და ყველას

საქმიანად, გულითადად ართმევს ხელს. იმის ლაპარაკიც, თვალის ეშმაკური პაჭუნიც, გაუთავებელი როხროხიც და ყოყლოჩინობაც, მოკლედ, ყველაფერი – მანქანების გადამყიდველს, აუქციონერს თუ სულაც ქუჩის იმ მოვაჭრეს მახსენებს, ყველა ბაზრობაზე აუცილებლად რომ გადაეყრები კაცი. დგას ხოლმე სახელდახელოდ შეკონინებულ დახლთან სადღაც, მეორე რიგში, აფრიალებული ბაირაღების წინ, ყვითელღილებიან, ზოლიან პერანგში გამოწყობილი, თავის უვარგის საქონელს უსინდისოდ აქებს და მაგნიტივით იზიდავს ნაცურხის ცქერით დაქანცული მუშტრების სახეებს.

„არაფერს დაგვილაგეთ, კოლონიაში ერთ-ორ პატარა შარში გავეხვიე, თუ სიმართლე გინდათ იცოდეთ და სასამართლომაც დაასკვნა – ფსიქოპათიაო. როგორ გგონიათ, სასამართლოს დავუნყებდი კამათს? დოლარზე გაგვიმაზავეთ ვისაც გინდათ, მე მაგის არიფი არ ვყოფილიყავი. იმ ჩაშვებულ მინდვრებს თუ მომაშორებდნენ, ფსიქოპათი კი არა, ყველაფერი ვიქნებოდი რაც იმათ პანანინა გულებს გაახარებდა – გინდა ცოფიანი ძაღლი და გინდა პირსისხლიანი კაციჭამია. არა, ბიჭო, თოხის ქნევით მოვიწყვეტი ნელს! თან რას მეუბნებიან – ფსიქოპათი ისაა, ვინც მუდმივად ჩხუბობს და ქალის ამბავშიც ზომა არ იცისო. ხო აზრზე ხართ? არა, გაგიგიათ, კაცს ეგ ამბავი მოყირჭებოდეს? სალამი ძმაო, შენი სახელი? მე მაკმერფი ვარ და ორ დოლარზე თუ დამენიძლავები, ზუსტად გეტყვი, რამდენი ქულა გიჭირავს ხელში. ოღონდ ჯერ არ ჩახედო. არ ჩახედო! ორ დოლარზე, ჰა, მოსულა? კარგი რა, სემ, შენ რალა მოგივიდა, ერთი ნუთი მაცალე, დაგინებული ხო არა გაქ, ეგ თერმომეტრი მატაკო მაინცდამაინც?“